

2019. február

imborá

kíváncsi diákok lapja

Molnár Vilmos

Kőrösi Csoma Sándor
álmot lát

Cimborodalom / 11. oldal

15.

Cimbora Kaláka Pályázat

10-15 éves kíváncsi diákoknak

NYEREMÉNY:

részvétel a 15. Cimbora Kaláka Táborban

Néhány év kihagyás után 2019-ben ismét találkozhatnak a Cimbora olvasói és szerkesztői, munkatársai: együtt táborozunk Sepsiszentgyörgy mellett, Zalánban, a Vass Panzióban július 15. és 20. között. A játékokból, műhelymunkából, kirándulásból, esti tábortüzes éneklésből összeálló program lényege az ismerkedés és a közös alkotás öröme.

A táborba pályázat útján juthatsz el, két módon:

A. jelentkezéssel csapatoddal február 15-éig. Április 15-éig zajlik a háromfordulós verseny, amelynek során e-mailen küldjük el a szabályzatot és a feladványokat a csapatoknak.

B. kiválasztasz egyet az alábbi témák közül, és egyénileg készíted el a pályázatodat április 15-éig. A pályamunkákat a cimboramail@gmail.com e-mail-címre várjuk.

1. #szabadság. Mit jelent számodra ez a fogalom a mindennapi életben?
2. „De, jaj, nem tudok így maradni, / Szeretném magam megmutatni, / Hogy látva lássanak, / Hogy látva lássanak.” (Ady Endre).
Mit tartasz a legfontosabbnak jelezni önmagadból a többieknek, a világnak, és hogyan (nem) tudod ezt megtenni?
3. „Családom és egyéb állatfajták” – gyűjts érdekes élettörténetet családoból, kérdezd ki nagyszüleidet, szüleidet...
4. Küldd el irodalmi próbálkozásaidat (két-három verset vagy egy prózai alkotást)!

Eredményhirdetés: május 6-án.

Pályázati munkáitokat a Cimbora szerkesztői értékelik:

Farkas Kinga, Jakab Villó Hanga, Kónya Éva,
Szonda Szabolcs, Vetró-Bodoni Barnabás,
Zayzon Ágnes.

Cimbora

CIMBORA – 2019. február, XXIX. évfolyam
Szórakoztató irodalmi, kulturális folyóirat
10-15 éves diákoknak
ISSN 1222-1910

A Cimbora árát a Cimbora Alapítvány bankszámlájára várjuk:

Cont IBAN: RO14BRDE150SV01455331500
BRD Sf. Gheorghe, Fundația Cimbora
Cod fiscal: 8259184

Főszerkesztő: Farkas Kinga
Munkatársak: Csillag István, Forrai Tibor, Gergely Edó,
Jakab Villó Hanga, Keszeg Vilmos, Kónya Éva, Köllő Zsolt,
Müller Henrietta, Szonda Szabolcs, Szócs Imre,
Vetró-Bodoni Barnabás, Zayzon Ágnes

A borítón Csillag István illusztrációja
Borítóterv, könyvtipográfia és nyomdai előkészítés: Csillag István
Kiadja a sepsiszentgyörgyi Cimbora Alapítvány
Készült a sepsiszentgyörgyi T3 Kiadó nyomdájában

Cimbora-szerkesztőség: Szabadság tér 7. szám,
520055 Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye, Románia
E-mail: cimboramail@gmail.com / Web: www.cimbora.net

TÁMOGATÓINK

Kovászna Megye
Tanácsa

Kovászna Megyei
Művelődési Központ

Sepsiszentgyörgy
Város Tanácsa

Nemzeti Kulturális Alap

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Nonprofit Zrt.

Tartalom

Cimbirodalom

WILLIAM SHAKESPEARE: **Vízkereszt (2. rész)**

LÁSZLÓ NOÉMI átíratában

Tóbiás úr meséje ..... 4. oldal

Viola kisasszony meséje ..... 6. oldal

BERNARD FRIOT: **Sietős történetek (4. rész)**

Matekpélda

A túl kíváncsi szerelmes

SZŐCS IMRE fordításai ..... 8. oldal

**„Fontos, hogy összegyűlünk
és magyar irodalmat olvasunk”**

Interjú SZABÓ BORBÁLÁVAL ..... 9. oldal

MOLNÁR VILMOS

Kőrösi Csoma Sándor

csodálatos cselekedetei

– részlet egy készülő, hosszabb ciklusból –

Kőrösi Csoma Sándor álmod lát ..... 11. oldal

ALEXANDRU MUȘINA prózaversei

Dáktör Niku különvilágában

SZONDA SZABOLCS fordításai ..... 12. oldal

Edóságok

GERGELY EDÓ rovata

Tévedés és szándék ..... 13. oldal

Cimbirodalom

Regényrokonságok időben és térben

Középkép Tasnádi István **A kőmajmok háza**

című könyvéről ..... 14. oldal

Szín-tér

VETRÓ-BODONI BARNABÁS rovata

A teremtett valóság csodás pillanatai

A Szín-téren: Sandy Skoglund

amerikai művész ..... 16. oldal

Barangoló

KÓNYA ÉVA rovata

Vásárnapok a Nagybányai

Művésztelep festőinek vásznain ..... 18. oldal

Hetek, napok, hiedelmek ..... 19. oldal

Cimbi olvasólámpája

JAKAB VILLÓ HANGA rovata

Könyvek, amelyek az

emberi elmébe érnek ..... 23. oldal

Otthon a természetben

KÖLLŐ ZSOLT rovata

Az idei év győztesei ..... 26. oldal

Pad alatt

Cimbi naplója ..... 27. oldal

Az ókori Hellász legnagyobb hatalmú

nője, a delphoi Püthia ..... 28. oldal

Keresztretjtvény

FORRAI TIBOR rovata

Erdélyi írók novellái ..... 30. oldal

Cimbi képtára

KÓNYA ÉVA rovata

Megfestett vásári jelenetek ..... 31. oldal

WILLIAM SHAKESPEARE

Vízkereszt

László Noémi átiratában
(2. rész)

Tóbiás úr meséje

melyben Tóbiás úr minden tőle telhetőt megtesz, András úr meggondolja magát, Feste bohóc viszi a sátorfáját, kicsapódik a tölgyfa ajtó, Malvolio levelet lel a bukszusok között, majd elbocsátja az alacsony tömeget, Olivia agyát elborítja a szerelmi köd, és a korhely puhítgatásról ábrándozik

Voltak idők, amikor a nemesembernek kijárt az öt megillető tisztelet. Azoknak az időknek vége. Szép kort megértem, de olyan még nem történt velem, hogy egy közönséges háziszolga tartson nekem, éjnek évadján, gyertyafénynél, prédikációt a házirend szentségéről. Azt hittem, menten felöklelem a mihasznát. Ráadásul mindezt Feste bohóc, Mária komorna és vadonatúj pénztárcám, azaz nemes és nemzeti Keszeg András úr füle hallatára.

Vajon rosszsont, pákosztos iskolás kölyök vagyok én, hogy a komornyik leckéztessen? Bóbiskoló ajtónálló, kapun dörömbölő koldus, csörtető útszéli betyár volnék, hogy a pálcás lakáj fennkölt pofával helyemre tegyen engem? Ide aljasult a világ? Ha Mária nincs, esküszöm, elteszem láb alól azt a szőrös, kopasz pókot! Bizony, már egy kis ártatlan tréfálkozás is rendbontásszámba megy, amikor szegény Oliviam sápadt arcán nagyon elkelve a rózsás mosoly. Ha az éjfél utáni óra nem is a legmegfelelőbb időpont a vidításhoz, senki sem állíthatja, hogy nem teszek meg minden tőlem telhetőt annak érdekében, hogy húgomat ebből a teljesen egészségtelen gyászbanatból kizökkentsem.

Ezt az András úr dolgot, mi tagadás, röstellem kísé. Lehet, hogy enyhén túllöttem a célon akkor, amikor meggyőztem, hogy megannyi férjjelölt között leginkább ő esélyes húgom kezét elnyerni. Mit tegyek, ha elhitte az ostobája? Mert ostobának igen ostoba, hiába született nemes Keszeg Andrásnak egykor. Reggeltől estig és estétől reggelig szüntelenül ugratom. Esküszöm, az egészből semmit sem ért. Mindent szó szerint vesz, és mindenre csak bárgyún, jóhiszeműen mosolyog. Ha a tárcájában bujkáló pénz az én zsebemet húzná, már rég nem rontaná itt a levegőt. De mit tegyen az ember, ha keresete nincs és nem is örökölt? Valakiből mégiscsak élni kell.

A bort nem adják ingyen. Hiába az ezüstkanál, a borért a nemesnek is fizetni kell. Igaz, András úr bankói is meg vannak számlálva. Ha így folytatjuk, hamarosan nyakára hágnak a vagyonának, a húgom pedig nem fog hozzámenni, bármilyen könnyű is elhiteni vele azt, hogy de igen. Ma reggel is azzal állt elő, hogy csomagol és áll tovább, mert a húgom hamarabb megy férjhez akárkihez, mint őhozzá. Nem szólva arról, folytatta lógó uborkaorral, hogy már Orsino is Olivianak udvarol. Ilyen körülmények között hiába a jó név, mesés hajviselet, izmos vádlin tulipiros harisnya, hiába a fergegetes táncstudomány, mert hogyan versenyezhet nemes Keszeg András úr magával Illyria hercegével?

Jó negyedóramba telt, amíg meggyőztem, hogy a húgomnak esze ágában sincs rangján felül házasodni, hogy nem vágyik olyan férfiúra, aki ne volna minden tekintetben teljesen hozzá illő, ez a férfiú pedig természetesen nem más, mint a mesés, tulipiros satöbbi boldog tulajdonosa, az én András barátom. Úgyhogy ezt az ijedséget megúsztuk, és már éppen a legjobban éreztük magunkat Mária és Feste bohóc társaságában, amikor ránk tört a szentfazék. Feste napokra eltűnt, mindenhol kerestük, nem volt sehol. Igaz, húgom is inkább csak felalá szipogott a házban, vagy bokros fátyla védelmében, sírástól görnyedezve vonult Máriával, Malvolióval és válogatott léhűtőivel a templomba. Meg sem lepődtem azon, hogy Feste ráunt a gyászra, és átvitte sátorfáját Orsino urunkhoz.

Nem is csoda, hogy amikor előkerült, végét nem érte a dal, tréfa, mulatozás. A bolond András úr még táncbemutatót is tartott nekünk, tekintve, hogy a tánc őurasága egyik erőssége. Feste dalolt, Mária töltött, András lejtett, Tóbiás nevetett, és akkor kicsapódott az ajtó. Jézusom! Az

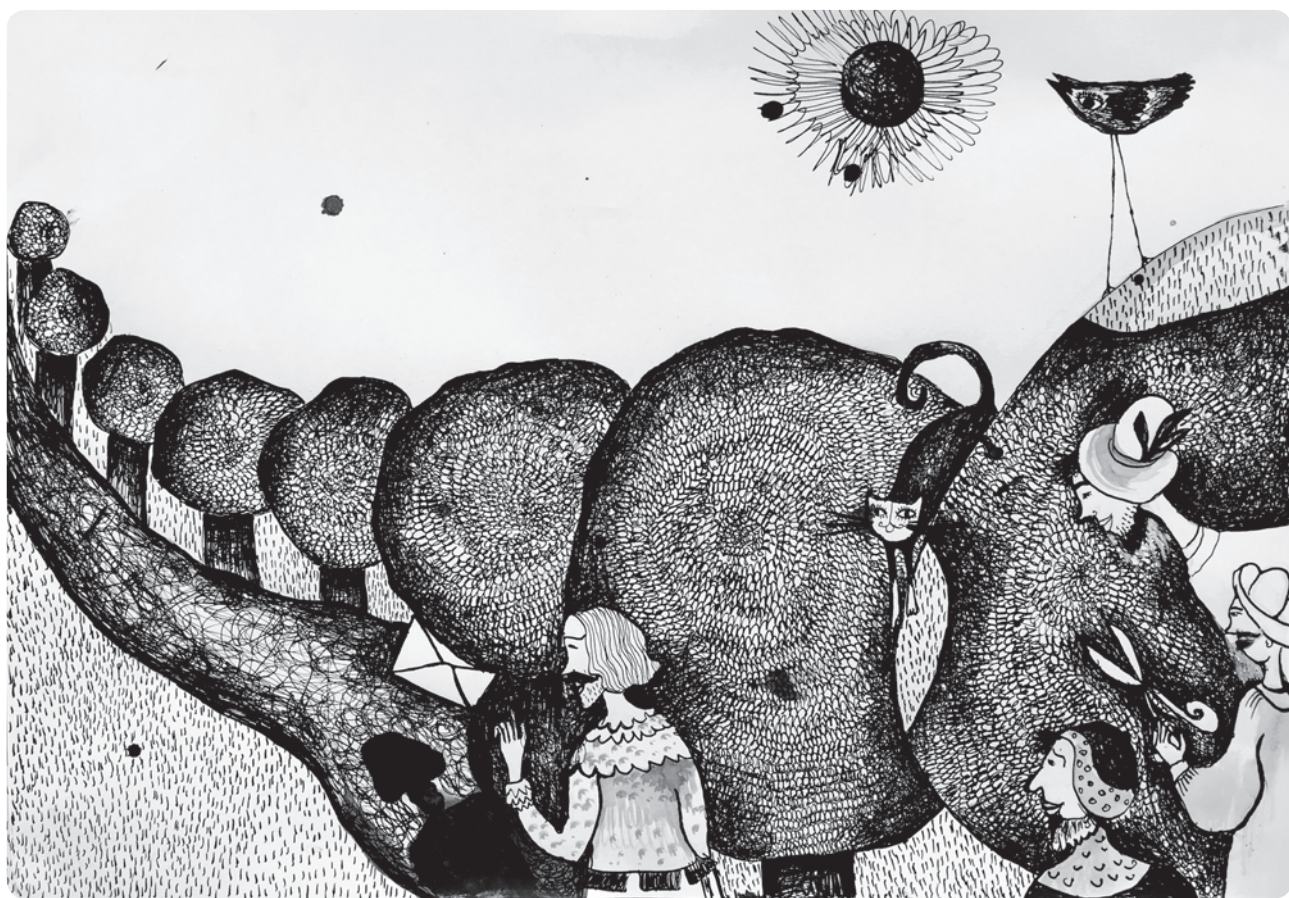

a lesújtó tekintet! A magasra tartott gyertya kísértetiesen lobogó lángja! A hálósipka fityegő bojtja! A hollószárnyú hálóköntös! Nem tudtam, sírjak-e vagy nevessek. Végül a fogam csikorgattam. És elfogadtam, hogy ne az én kardom csiklandozza ökelme bordáit, hanem Mária pennája tegye a majmot lóvá.

Mária reggelre megkomponálta a csalilevelet, és azt a bukszusok között, a kerti sétányon elejtette. Pont akkor, amikor Malvolio napirend szerint arrafelé sétál. Mi András úrral és Fábiánnal, a kertésszel behúzódtunk a bokrok közé, hogy onnan figyeljük, ráharap-e kopasz halunk a horogra. Mire a bukszusok közé ért, már vagy fél órát gyönyörködött a saját árnyékában a napfényes sétányon,

szerrel játszik, amíg engem a háza népe előkerít. Halljunk oda, még hogy az ő háza népe. Hát nem soká marad ez ép eszénél, gondoltam, annyi szent. Nem hiába találta úgy Mária, hogy húgommal lehet e díszpéldányt lépre csalni. De lépre is ment, annyit elmondhatok.

A levelet meglátni és feltépní egy pillanat műve volt. Bár sehol rajta nem állt, hogy Malvolio, attól még Malvolio hatékonyan feltépte. Önnön végzetét, mint hamar kiderült. Mert nem sokkal a levélolvasás után Malvolio beteg vigyorról, sárga harisnyában és csokros térdszalaggal jelent meg húgom színe előtt. Olivianak csókokat dobott, mindenféle zöltséget összebeszél, a drága hajadont rémisztően megszorongatta. Olivia nem tudta hová tenni a

ahol, mindannyiunk öröme, lehetetlen kéz-, fő- és láb-tartásokat gyakorolt. Csak azt sajnáltuk, hogy fogalmunk sincs, miről szól a patetikus pantomim.

De aztán kiderült. Mert közelebb lejtett a gaz, pont amikor arról motyogott, hogyan leckéztet meg duhajság miatt engem majdan, virágos bársony házikabátban, amikor Olivia férje lesz. Három hónapja már. Azt hittem, kiverem a szemét valami jóféle kerti kavicssal. Hogy majd a homlokát ráncolja, és mit tudom én, miféle drága ék-

dolgot, úgyhogy Mária lelkére kötötte, hogy vigyázzon a jóemberre, mert inkább fele hozományát veszíti el, mint Malvolio józan eszének akár egy szeletét is. És meghagyta a komornának, hogy bízsa a jó Tóbiás úr gondjaira ólakájságát, minden komornyikok gyöngyét.

Malvolio hallani sem akart arról, hogy ránk bár egy szót is fecséreljen. Azt mondta, hagyjuk magára, mi, az alacsony tömeg. Hogy elbocsát, mert nyugalomra vágyik. Hogy ő pacsirta, Mária meg bábaszarka.

Hogy közönséges fajankók vagyunk, és hallani fogunk még róla. És azzal iszonyú magasra emelt fővel elvont. Már amennyire idősödő lakáj a recsegő lépcsőn fölfelé vonulni képes. Semmi gond. Tudtuk már, hogy nyert ügyünk van. Amíg Olivia húgom agyát elborítja

a kis Cesarióval kapcsolatos szerelmi kód, arra hivatkozva, hogy teljesen elment az utolsó csepp józan esze is, elfogjuk, megkötözzük és egy sötét szobába zárjuk ökelmét, ahol majd addig puhítgatjuk, amíg meg nem hunyászkodik. Vagy mi.

Viola kisasszony meséje

melyben a férfiakkal lehetetlen normálisan beszélni, Viola Cesariónak öltözik, Cesario Orsino herceg szerelmi követe lesz, Orsino hercegnek szikrázik a szeme, Olivia nem tudja Orsinót szeretni, Malvolio a gyűrűt Cesario lába elé dobja, akinek teljesen meghaladja erőit a bonyodalom

Voltak idők, amikor apjuk térdén lovagoltak az ikerrek, a szívben szeretet olajos vize ringott, és mindent beragyogott az áldott napsugár. Apám sehol, ikerbátyám sehol, a vízen fölgyulladt az olaj, és a napot kioltotta a reménytelen szerelem sűrű fekete füstje. Hiába kértem Sebastiano bátyámat, hogy ne ülünk hajóra abban a haragos időben, a férfiakkal bizonyos dolgokról lehetetlen normálisan beszélni. Hajóra ültünk hát, de a hajó nem élte túl a vad vihart, és velem egy órában született bátyámat akkor láttam utoljára, az eget nyaldosó, könnyízű hullámok között.

Idegen parton tértem magamhoz, ott feküdt hajónk egy-két utasa is. Miféle föld ez?, kérdeztem az idős kapitányt. Tépett inggel, borzos szakállal hevert mellettem a homokban. Illyria, felelte. Illyria. Mit keresek Illyriában?, zokogtam, bátyám Elíziumba költözött. A kapitány fejemet simogatta, hogy örüljek, hogy nem kerültem oda én is, mert ilyen vihart rég látott ez a tenger. Valamelyest mégis megnyugtató. Elmondta, hogy amíg mi, akik nagy nehezen csónakba kerültünk, a part felé sodródtunk, látta, hogy bátyám, Sebastiano egy törött árbócba kapaszkodik, s a hullámok között, mint delfinháton, lovagol. Vagyis talán még él, ha kegyes hozzánk a teremtó.

Mihez is kezdek? Zúgott a fejem. Idegen földön, nő létemre, egy fitying nélkül. Miféle föld ez?, kérdeztem kapitányunktól. Ismeri? Mondta, hogy ismeri, alig három óra járásnyira született. Orsino herceg a vidék ura. Orsino? Apám említette őt. Akkor még nőtlen volt. A kapitány felelt, hogy most is az, bár egy hónapja a szépséges Olivia grófnőnek udvarol. Olivia grófnő? Kicsoda ő? Nemes, dúsgazdag fiatal hölgy, mondta a kapitány, akinek apja és bátyja nemrég költözött ki a temetőbe, és aki azóta keserves gyászba süllyedt. Ó, de könnyű volna

szolgálatába szegődni, szakadt ki belőlem. Akkor talán nem hálnék éhen. A kapitány fejét csóválta, hogy vajmi kevés esély van arra, hogy Olivia egy idegent szolgálatába fogadjon, még az őbelé halálosan szerelmes Orsino herceg követeit sem hajlandó fogadni.

Orsino herceg!, gondoltam. Hát persze. Ez a kedves kapitány ismeri őt. Majd fiúként keresem kenyerem, segítségével a herceg szolgálatába szegődöm. Semmi mást nem kell majd tennie, kérleltem a kapitányt, mint hogy eldugja lányruhám, és fiúnak öltözve a hercegnek bemutat, mint kedves ismerőset, aki nemes, megbízható, több hangszeren játszik és túrhetően énekel. Nincs, ahogy szerelmes szívű herceg ne kapjon egy jól daloló fiún. És így történt. A parton portyázó csendőrök elől sziklabarlangba húzódtunk, aztán az éj leple alatt a kapitány házába lopóztunk, ahol Sebastiano hajóról kimentett csereruháiba bújtam, és irány a hercegi vár.

Orsino herceg egyáltalán nem kérte magát. Amikor a kapitány elmondta neki, hogy európai udvarokban megfordult távoli rokona szolgálatot keres, a herceg szólt, hogy ő szívesen bárkit szolgálatába fogad, amennyiben az illető nem áttal pár szerelmes dalt eljátszani a koncertzongorán. Zongoráztam, énekeltem, a herceg pedig ábrándos szemmel bámult a falakon túlra, ahol Olivíája angyali arca lebegett. De nem érte be annyival, hogy dalolok és zongorázom neki, hanem beszélt is nekem a lelkében felébredt, mohó szerelemről, amely miatt egy hónapja már percnyi nyugta sincs. És elmondta, hogy szíve hölgye a küldönceit rendre elutasítja, hogy gyászfátyol mögé húzódva a herceg ostromának makacsul ellenáll. És megkért, hogy legyek szerelmének követe, hogy vigyem Olivíának az Orsino keblében dülő szenvedély hírét, és ne hagyjam magam a kapuból eltántorítani.

De mit tehetek én, kérdeztem a herceget, ha a hölgy engem is konokul visszautasít? Orsino nevetett, hogy igencsak kíváncsi ő arra, ahogyan engem, a piros ajkú, fuvolahangú, kisasszonyarcú fiatal fiút a drága grófkisasszony visszautasítja. Ilyen csinos, lányos fiúnál jobb szerelmi hírvivőt keresve sem talál az ember, mondta jókedvűen, és úgy szikrázott a szeme, hogy a szívem nyomban lezuhant. Azóta is a gyomromban jár fel-alá, valahányszor Orsino szempárja eszembe jut.

Átvonultam hát Olivia grófnő birtokára, ahová egyáltalán nem akartak beengedni. Előbb egy részeg úr handabandázott nekem, megvallom, kukkot sem értettem belőle. Azután egy szigorú ábrázatú komornyik próbált kurtán-furcsán visszafordítani, de neki, akármit hozott fel ellenem, mindenre azt mondtam, hogy én azt jól tudom, és pontosan amiatt érkeztem, hogy kisasszonyával diskuráljak.

Végül bejutottam. Sötét volt, és több hölgy ült a szalonban, azt sem tudtam hirtelen, kihez intézzem a meggyőző beszédet. Kíváncsi voltam, miféle tündöklő szépség ez a legendás grófkisasszony, úgyhogy miután kiderítettem, melyik hölgy az úrnő, megkértem, mutassa meg arcát.

Bűbájos volt. Nem csodálkoztam, hogy Orsino epedezik érte. Mondtam neki, hogy ilyen gyönyörűséget nem azért kapott örökül, hogy a világtól visszatartsa. Kár lenne úgy távozni, hogy a sugárzó kép másolatát nem hagyja itt maga után. A hölgy dacosan hallgatta bókjaimat, és visszaküldött herceghez azzal, hogy ő nem tudja szeretni. Megpróbált egy erszényt a kezembe csúsztatni. Őszintén felháborodtam. Nem elég, hogy arra kell fordítanom a szívét, amerre én is szívesen fordulnék, hanem ezért még pénz is üsse a markomat? Mondtam, hogy tartsa meg az erszényt, a herceg vár tőle viszonzást, nem én, és elszettem.

Nem jutottam messze, utolért a komornyik egy gyűrűvel. Hogy azt én erőszakkal ott hagytam. Nem próbáltam magyarázni, hogy semmit sem vittem oda. A nyársat nyelt komornyik lábam elé dobta, hogy asszonyának nem kell a herceg gyűrűje, és vigyem nyomban vissza, ha van kedvem érte lehajolni, ha pedig nem, a lelkem legyen rajta. Felvettem hát a gyűrűt. Akármi legyenek, gondoltam, ha a kisasszony belém nem szeretett. Szép kis kavarodás! A herceg őutána sóhajtozik, én a herceg szerelmét áhítom, ő pedig ripsz-ropsz belém szeret, miközben fennen hangoztatja, hogy férfiembert hét évig látni sem akar, mert halottai emlékének akarja szentelni magát. Én nem tudom, mi lesz itt. Ez a bonyodalom az én erőmet teljesen meghaladja.

Sietős történetek (4. rész)

Matekpélda

Egy királynak volt három fia, tizennyolc szolgálója, tizenöt szolgálólánya, két kutyája, nyolc lova és harmincnégy nadrágja. Egy napon magához hívhatja a három királyfit, és azt mondja nekik:

- 12447. október 18-án születtem, 6 óra 33 perckor. Lévé, hogy ma 13518. július 26-a van, és pontosan 13 óra 12 perc, könnyen kiszámíthatjátok percnyi pontossággal, mennyi idős vagyok. Belefáradtam az országlásba, és úgy döntöttem, visszavonulok. Az foglalhatja el a trónomat közületek, aki visszahozza nekem a Fekete Hegy varázslója által elrabolt zsebszámológépet. Sok szerencsét, fiam!

Az idősebbik fiú vesz egy térképet a királyságról, és 14 óra 18 perckor útnak indul a sportkocsijával. 182 km/óra átlagsebességgel hajt. Miután megtesz 57 kilométert, egy forgalmi rendőr megállítja egy városban, ahol a megengedett maximális sebesség 50 km/óra. A rendőr helyben elveszi a jogosítványát.

A középső fiú kimegy a vasútállomásra. Az információs irodában dolgozó kisasszonytól megtudja, hogy a következő vonat 15 óra 2 perckor indul, és 115 km/óra sebességgel közlekedik, tehát előbb vagy utóbb utoléri az előző szerelvényt, amely 56 km/óra sebességgel közlekedik. Az információs irodában dolgozó kisasszonynak nagyon kellemes a hangja. Ezért a középső királyfi elmondja vele még kétszázhetvenegyszer a vonat indulásának idejét. Ennek következtében lekési a vonatot.

A legkisebb fiú úgy dönt, gyalog vág neki az útnak. 203 kilométert tesz meg kilenc részre felosztva. Amint megérkezik a Fekete Hegyre, egy zokogó tehenet pillant meg a mezőn. Megkérdezi tőle, mi bántja. A tehen elmondja neki, hogy ő egy dúsgazdag király leánya, de a matematikatanára tehénné változtatta, mert nem tudta megoldani a 34-es feladatot a 176. oldalról. A királyfi elkéri a matekpéldatárát, és szempillantás alatt megoldja a feladatot. Láss csodát, a tehen ragyogó szépségű királykisasszonnyá változik. A királykisasszony hálából ad neki egy varázsvonalzót és egy nagy pusztit az orcájára. A királyfi felkapaszkodik a Fekete Hegy csúcsára, és ott találja a varázslót a barlangja bejárata előtt. Rácsap a vonalzóval a fejére, és derékszögű paralelogrammává változtatja. A fiú hazaviszi a királynak a visszaszerzett zsebszámológépet. A királykisasszony úgy dönt, ő is vele tart. A visszautat 4,032 km/óra sebességgel teszik meg. Kérdés: hány esztendőt fognak élni boldogan, és hány gyerekük születik?

A túl kíváncsi szerelmes

Egy szerelmes ifjú leszakított a kertben egy szál margarétát. Elkezdte - nem volt nagyon eredeti elme a szerelmesünk - tépkedni egyenként a virág szirmait.

- Színből, szívből...
- Hagyd már abba - üvöltött fel a margaréta.
- ...fájdalmasan, titkosan, egy keveset, egy cseppet sem. Színből, színből... - folytatta a fiatalember.
- Gyilkos, hóhér, szadista szörnyeteg, katasztrófa-kertész! - nyögött fájdalmasan a margaréta. Gondolom, más se tűrte volna szisszenés nélkül. De a szerelmes csak mondta a mondókáját:

- ...szívből, fájdalmasan, titkosan... - az utolsó szíromig - egy cseppet sem!

- Úgy kell neked! - kiáltott fel a virág, és hosszú sóhajtással kilehelte a lelkét.

(Forrás: Bernard Friot - *Histoires pressées* / Sietős történetek)

Szőcs Imre fordításai

„Fontos, hogy összegyűlünk és magyar irodalmat olvasunk”

SZABÓ BORBÁLA budapesti egyetemi tanár, drámaíró, dramaturg, a *Nincsenapám, seanyám* című ifjúsági regény szerzője Kolozsváron járt nemrég, hogy fiatal olvasóival találkozzon. Ebből az alkalomból beszélgettünk vele irodalomról, színházról, jövőbeli terveiről.

Kincső: Mi minden történt veled a középiskolától addig, amíg tanár lettél?

Bori: Az egyetemet magyar szakon kezdtem. Úgy sodródtam ide, hogy a színművészetire akartam járni dramaturgia szakra, de először nem jutottam be. Elkezdtem a magyar szakot, és az, hogy tanár leszek, adta magát, mert önmagában az irodalomtudomány, a nyelvészet, a tudóskodás nem nekem való.

Eléggé tudtam, hogy író-drámaíró akarok lenni, és nem annyira tanár. Az, hogy a tanárképzést elkezdtem, adott volt, de nem volt bennem hatalmas hivatástudat. Közben végig azt gondoltam, hogy író leszek, csak nem baj, ha megvan ez a szakma is. **És akkor beszippantott Pannonhalmán a tanítás: irodalomról beszélni érdekesen, hatást kiváltva.**

Ott nagyon szívesen tanítottam volna többet is, de úgy alakult, hogy visszaköltöztünk Budapestre. Itt gimiben nem tanítottam, csak a színművészetin, de az már más...

Kincső: És aztán érettségi tétel lett belőled...

Bori: – Az mostanában történt, egy-két éve. Gondoltam ugyan, hogy író szeretnék lenni, de egy csomó évig nem sikerült. 29–30 éves koromban volt az első nagyobb dramaturgiai munkám, a saját darabom bemutatásakor már harminc fölött voltam. Tehát igazából tíz éve tart a pályámnak az a része, amelyet a megvalósulás jellemez: hogy tényleg megtörténtek a bemutatók, megjelentek könyveim. **Én előtte is írónak éreztem magam, de nehezen fogadott be a szakma.**

Hanga: Miért tartottad fontosnak megírni a Nincsenapám, seanyám-at? Hogyan történt egyáltalán?

Fotó: Földházi Árpád

– Először a színdarab készült el, ezt még 2012-ben írtam. Fontosnak éreztem a témáit is: útkeresés kamaszkorban, függőség, alkoholbetegség a családban, az irodalomtanítás problémái stb. Ugyanennyire érdekelt a darab formai megoldása is. **Én veszélyesnek tartom, amikor az irodalmat a témával határozzuk meg: nagyon jó témáról is lehet rossz könyvet írni, és fordítva.** Az én regényemben a kemény, valóságos és elég nyomasztó témák keverednek a humorral, amelyet a halott írók, Karinthy és Kosztolányi hoznak be a főszereplő lány életébe. Mintha kétféle építőanyagból lenne írva, amelyeket váltakozva használtam. Modern építészet!

Hanga: Melyik volt a legpozitívabb és melyik a legnegatívabb kritika, amit kaptál? Hogyan kezelled a visszajelzéseket?

– Nem mindig a pozitív kritikának örülök legjobban. Illetve az írott kritika mint műfaj például egyáltalán nem érdekel. Én – egy kis idő elteltével – mindig tudom, jól dolgoztam-e, hogy mennyit ér valójában, amit írtam. Soha nem fordult még elő, hogy ebben meglepetés ért volna, például egy kritika hatására. Viszont a nézők fontosak nekem. **Van, aki szereti a Nincsenapámot, lelkesedik érte, más meg sír és kikészül, akár veszekszik velem, írásban például, hogy mennyire fájdalmas ez az egész, minek kell ilyeneket megírni...?**

De ez számomra nem negatív kritika, inkább az illető önmagával való vitája. Ami talán nem is baj, hogy kirobbant.

Kincső: A színművészeti egyetem szabadabb környezet a tanárok és a diákok szempontjából?

- Tanítottam az egyetem színházi részén is, most a filmeseket tanítom: iszonyú kevés a pénzük, de akármit taníthatok az órámon, meghívott előadóként vagyok ott, hagynak élni...

A *Nők Lapjánál* viszont sokszor van abból botrány, amiket írok. Írtam egy novellát *#Bűnös aki ír* címmel. Egyik ismerősöm nagyon félreértette, azt gondolta, hogy én ki akarom dobni az összes író, egy másik ismerősöm meg azt, hogy a kormányt szidom. Ez nagyon vicces, én egyiket sem akartam mondani, csak felvettem egy problémát. **Kérdés, hogy mennyire várjuk el a művésztől, hogy erkölcsileg is példakép legyen.**

A tegnapi író-olvasó találkozón is így kérdezték tőlem a fiatal olvasók, hogy ki a példaképem. Arra gondoltam, hogy **nem lehet belevínni a művészek életművébe az emberi erényeket, mert akkor tényleg nagyon sok mindenki kihullana, mi magunk is. A műalkotás kérdést tesz fel, és nem valamire válaszol: nem azt jelenti, hogy íróként én a véleményemet fejtettem ki.**

Kincső: Milyen lehetőségeid vannak kortárs drámaíróként?

- Nagyon rossz, hogy a színházi szerzők ki vannak szorítva a színházból. A kőszínházak nem kérnek fel darabra szerzőket. Egyszerűen mintha nem kellene az új magyar dráma. Az, hogy egyre kevésbé van szükség színházi írókra,

nagyon rossz, **kéne alapítani egy írói színházat, ahol csak most rendelt és írt darabokat játszanak.**

Hanga: Miben más a Nincsenapám, seanyám színházi darab változata és a könyv?

- A könyvben több az irodalom: a Karinthy- és Kosztolányi-idézeteknek több hely jut, mint a színdarabban. Kifejtettebb az egész, és az elbeszélő is sokkal többet árul el önmagából, mint a darabban, ahol csak a reakcióiból következtetünk arra, hogy mi zajlik benne. **Ez nem értékkülönbség a kettő között, csak nagyon más a két műnem természete. Az olvasó türelmesebb, mint a néző – érthető, fizikai okokból.** A nézőt adott idő alatt kell megfogni és végigvinni a művön, az olvasóval többet lehetek együtt. **Egy könyvet le lehet tenni, de egy előadást nem.**

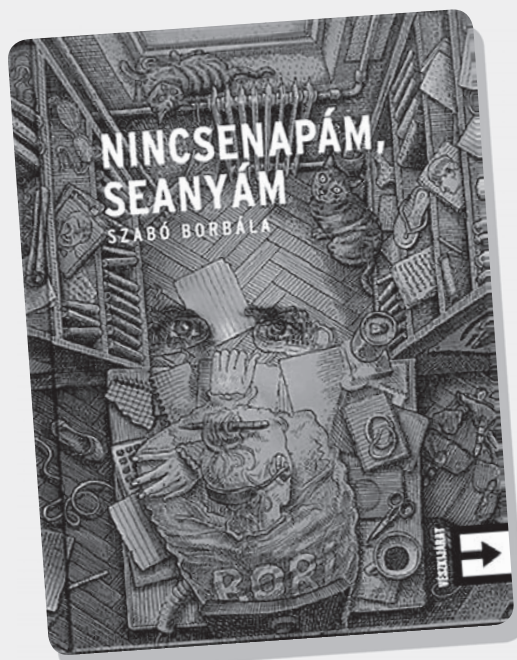
Kincső: Gyakori-e az összhang, a fiatalok aktív és kíváncsi részvétele, ahogyan a kolozsvári Kommentelj! író-olvasó találkozón megtörtént?

- Felkészültek a fiatalok, tényleg olvasták a regényt. Van, amikor olyan helyre megyek könyvbemutatóra, ahol ez nincs előkészítve. Olyankor novellát szoktam vinni, mert azt gyorsan felolvassuk, és lehet beszélgetni. De pont beszéltük Néneyei Pállal (Szabó Borbála férje, a Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium tanára, szerk. megj.), hogy akiket ő tanít, az ilyen korú gyerekek nincsenek elragadtatva, ha már megint olvasni kell. **Itt tők természetes gyerekek voltak, az volt a benyomásunk, hogy fontos, hogy összegyűlünk, és magyar irodalmat olvasunk. Évek óta a legkényelmesebb író-olvasó találkozó volt a tegnapi számomra. Kiadta magát sok minden.**

Hanga: Tervezel még együttműködni ifjúsági kiadóval?

- A Pozsonyi Pagony az én kiadóm (amelynek ifjúsági ága a Tilos az Á), írtam már nekik több mesekönyvet is. A legtöbb könyvem náluk jelent meg, kivétel a *Szülői értekezlet* című drámakötetem, mivel az felnőtteknek szól. A Pagonynál most is készül egy sorozat olvasni tanuló korosztálynak. Ezt nagyon élvezem írni. Idősebbeknek szóló, ifjúsági téma is van a terveim között, de még messziről dereng csak. Vicces fiúzási kalauz lenne kamaszkorú lányoknak. De talán a fiúk is megveszik. Vagy titokban elolvassák majd a nővérüket...

Kérdezett: Jakob Villő Hanga és Juhász-Boylan Kincső

MOLNÁR VILMOS

Kőrösi Csoma Sándor csodálatos cselekedetei

- részlet egy készülő, hosszabb ciklusból -

Kőrösi Csoma Sándor álmodt lát

Kőrösi Csoma Sándor egyszer azt álmodta, hogy megtalálta a magyar őshazát.

Akkor már fáradt volt nagyon, maga sem tudta, hány hete gyalogolt megállás nélkül. Így mikor egy csipkebokrot vett észre az út szélén, s látta, milyen alkalmas árnyékot vet, nem sokat teketóriázott, leterítette köpenyét a bokor tövébe és ráheveredett. Gondolta, szundít egy fél órát, s indul tovább. Fél óránál többet sohasem szokott aludni, látta a térképen, milyen nagy kiterjedésű Ázsia, aki minden szegletét be akarja járni, az bizony soha nem alhat addig, míg hasára süt a nap.

Amint a csipkebokor árnyékában lekoppant a szeme, Kőrösi Csoma Sándor álmodt látott. Úgy volt álmában, hogy akkor is a magyar őshazát kereste. Ő már csak ilyen volt, még álmában is mind ezzel foglalkozott. Álmában épp egy különös alakú szikla mellett vezetett az útja, amikor valami gyermekhang ütötte meg a fülét. Benézett a szikla mögé, s hát, Uram, Teremtőm, ott volt a magyar őshaza. Színültig teli ősmagyarokkal.

Megörvendett erősen Kőrösi Csoma Sándor álmában, kitoró örömmel üdvözölte a megkerült ázsiai magyaro-

kat: „Szerusztok, testvérek, hát ni, hol vagytok! Tudjátok-e, hogy szinte elmentem mellettetek?! Ha ez a kicsike ott a sarokban nem kezd tiszta erőből ordítani magyarul, hogy adjanak még neki a kapros-ordás palacsintából, bizony Isten, nem veszek észre! Ezért kell ordítani, amikor csak lehet, hadd hallják, hogy vagyunk!”

Az álom folytatásában az őshazában maradt rokonok könnyes szemmel mondtak köszönetet Kőrösi Csoma Sándornak, hogy megtalálta őket. Már erősen elveszettek érezték magukat abban a nagy Ázsiában, tükön ülve várták, hogy valaki rájuk leljen. S nem csodálatos-e, hogy éppen egy székely-magyar testvér találta meg őket?

Az álom végén lett nagy dínomdánom, egyfolytában három napig lakomáztak, rágták megállás nélkül a sok pecsenyét, itták egymás után a finom áldomásokat. Még Kőrösi Csoma Sándor is ivott, pedig nem volt szokása, de nem mindennap sikeredik úgy, hogy az ember megtalálja a magyar őshazát. Telides-teli benne magyarul beszélő testvérekkel.

Am akkor Kőrösi Csoma Sándor felébredt. Ahogy fújta a szél a csipkebokrot, az egyik lengedező, tüskés ág jól megsúrta. Szegény feje még ezt a szép álmodt sem álmodhatta végig, pont a dínomdánomnál kellett abahagynia.

Felkelt hát Kőrösi Csoma Sándor a bokor tövéből, s folytatta útját. Mosoly bujkált a szája szegletében, hogy miféle szívet vidító, de gyermeteg álmodt látott. Bárcsak olyan könnyű lenne megtalálni az őshazát, hogy az ember bekukkant egy szikla mögé. Pláne ha még gyermekhang is segíti.

Mégis, attól kezdve egész további ázsiai vándorlása során, ha egy gyermek kiabálását hallotta, mindig feszülten figyelt, nem kapros-ordás palacsinta kéne-e neki, s nem magyarul hozza-e ezt a világ tudtára.

Alexandru Mușina prózaversei

Dáktör Niku különvilágában

1954-ben született Nagyszebenben, és nem egészen hatvanévesen, 2013-ban hunyt el Brassóban gyógyíthatatlan betegség következtében: Alexandru Mușinát leggyakrabban úgy emlegetik, mint a román irodalom ún. nyolcvanas nemzedékének meghatározó alakját. Ez a nemzedék ma is nagy hatással van induló, fiatal alkotókra, legismertebb alakja Mircea Cărtărescu. Mușina szépíróként és elméleti szakemberként, irodalomszervezőként is alapvető jelentőségű. Költő, próza- és esszéíró, a brassói Transilvania Egyetem bölcsészkarának tanára volt, ahol kreatív írást is tanított. Több fontos szerzőt indított útjára, gondozta műveiket, a brassói Aula Könyvkiadó tulajdonosaként is. Fontos versantológiai összeállítója, főként a nyolcvanas nemzedék költészetéből, amelynek értő elemzője is elméleti munkáiban.

Prózaverseiből közöltünk decemberi lapszámunkban, az alábbi szövegek is a szerző utolsó, **dáctör nicu & his skyzoid band** (Tracus Arte Kiadó, Bukarest, 2013) című kötetéből származnak, amelyben különleges, egyszerű ismerős, lakótelepi, mindennapi történésekből építkező, ugyanakkor lebegtetett, groteszk humorú, fantasztikus világot hoz létre sajátos, az utca- és tolvajnyelvet bőségesen alkalmazó prózaversekből.

The show must go on

Rohadt dolog, ha lúzer vagy. Ha a villamosban felejtetted a táskád, ha átvernek a lakónegyedi kisistenek, ha ellopják a mobilod, ha lecsöppent az inged fagyalattal, ha becsapnak a visszajáróval a piacon, ha szembefröcsköl a sör, amikor kinyitod, ha kutyagumiba lépsz, ha megfújja a csajodat egy márkás cuccokban és százezreket érő autóval nyomuló kriptaszökevény...

Csak crap és crap egész nap, minden áldott percben. Néha összerázkódsz, mintha görcsből térnél ma-

gadhoz, és azt mondd: „Álljon meg a menet! Én más filmből vagyok!” És megfogadod, hogy változtatsz az életeden.

Mindhiába! Mindenki úgy néz rád, mintha most szálltál volna le a falvédőről, és senki sem szól hozzád... Mindez addig tart, amíg egyszerre csak eléggé egyedül vagy ahhoz, hogy hangosan kimondd: „Oké, megértettem: ez az én szerepem. Előre hát! The show must go on.”

Ha nyernék...

Ha nyernék a lottón egy örült nagy összeget, mondjuk, tízmillió dolcsit, tömbházat vennék magamnak. Valami kisebbet, négyemeletest, három lépcsőházzal. Kiüresíteném, ellátnám fehér termopán ablakokkal, és átfesténém narancssárgára.

Felszerelném vadiúj villanyberendezéssel, távirányított kapcsolású lenne az összes égő benne. Egyetlen gombnyomásra mindegyik egyszerre: este 8-kor fel, pontosan fél 11-kor le... Hajnali fél 6-kor fel, 7-kor le.

Beköltöznék szemközt egy garzonlakásba, a harmadikra. Nyomnám a gombokat, és nézném, hogyan gyűl fel és oltódik le a villany. Nap mint nap változatlanul: 8-kor és 10.30-kor este, 5.30-kor és 7-kor reggel.

Száz évig nyomkodnám így.

Szonda Szabolcs fordításai

Tévedés és szándék

Kitakarítottam, a gyermekek elváltak, a kicsi totyogott utánam, az este még hátravolt, úgyhogy gondoltam, besegítek még egy kicsit, s valami olyat is megcsinálok, ami nem dolgom: kimosok, kitegetek, amire hazajönnek, lesz nagy öröm. Két nagy kupac, egyikbe a fehérek, másikba a tarkák, be a gépbe, örvendezem, hogy én milyen ügyes vagyok. Miközben teregetek, a kicsi körülöttem játszik. Egyszer csak buborékokat fúj, szappanbuborékokat a száján. Megijedek. Mit ittál? Mutatja. Sampon! Gyorsan felkapom az ölembé. Úristen. Még egy hete sincs, hogy itt vagyok, s máris mi történt! Itatok vele tejet, jó sokat. Kihányja. A nagytesók nézik, néznek, bizalom nem volt, s az is elmúlt. A kicsi kutya is nézi, gyorsan odafut, felnyalja a hányást, aztán ő is telerakja kis kupacokkal a konyhát. Fogom a fejem, aztán a kicsit, a kicsi jól van, fogom a seprűt, a felmosót, a kutyát fogják a nagyok. A ruhák várnak, nem a padláson, az alagsorban. Amikor minden lecsendesedik, kitegetek. Bár ennyi.

Megjönnek a szülők, szomorúan, szinte letargiában jelentem, mi történt. Nem szidnak meg, előfordul, bizal-

muk továbbra is annyi, mint csillag az égen. Csodálom őket. Hálás vagyok. S ha már ilyen jól alakult az este, elújságolom, kimostam. A nő elsápad. Lemegyünk, nézi. Finom kasmír, finom selymek, kelmék, mindannyinak annyi. Megkér szépen, többé ne mossak ki. Csak a dolgom végezzem el, semmi többet. Sőt, inkább még azt se, csak a gyerekekre vigyázzak, a kicsire, mert még kicsi. És így is lett.

Ma, miközben kezdtem hazaérkezni a dolgaim közé, amik, amikor vendégek vannak, hol itt, hol ott, s hálásan rakosgattam el a sok kimosott, összefogott ruhát, eszembe jutott ez a majd' húsz évvel ezelőtti este, mert megláttam a két szép gyapjú- és kasmírpulóverem... a tízéves fiam méretében. Amikor neki megmutattam, kacagógörccsöt kapott, ugyanakkor megörült, lett két pulóvere.

Az az érzésem, addig nem halok meg, míg mindent mindkét oldalról meg nem tapasztalok. Hálás vagyok minden gyöngéd szívű embernek, aki fiatalkori tévedéseimkor nem a tévedéseimet nézte, hanem a szándékot látta.

Regényrokonságok időben és térben

Tasnádi István tizenkét év körüli fiataloknak szóló regényét úgy fogom bemutatni, hogy **egy-egy szempontból összekötöm más kortárs ifjúsági regényekkel**. Ezt nem egészen egymagam döntöttem el, a könyv maga ajánlotta a lehetséges irányokat :).

A szerző

Tasnádi István – akárcsak Szabó Borbála, a *Nincsen apám, seanyám* szerzője – drámaíró, dramaturg, korábban a Krétakör Színház tagja is volt. Tasnádi darabjait főként alternatív színházakban játsszák, de *Rozi az égen* című meseregényét, amelyet Jeli Viktóriával közösen írt, bábszínházban is bemutatták.

Alternatív, kísérleti színház: a formabontó szándék, új színházi eszközök használata, a kísérletező kedv jellemző rá.

Ha kíváncsi volnál, mit jelent az **ifjúsági rádiójáték**, szintén megtudhatod Tasnáditól, hiszen a már nyomtatásban is megjelent *Időfutár* regénysorozatot (amelyben alkotótársai Gimesi Dóra és Jeli Viktória) nagy sikerrel játszották a Kossuth rádióban hétköznap esténként. *Mondja még valaki, hogy lejárt a rádió ideje* :).

A szereplők

Mivel a kortárs ifjúsági regényekben jellemzően tizenéves a főszereplő, szinte az összes jelenkori, fiataloknak szóló regénnyel párhuzamba állítható volna *A kőmajmok háza*, ha csak a szereplők életkorát néznénk.

Kornél asztmás fiú, aki ideje nagy részét otthon tölti, egy pesti bérházban, melynek bejáratát a „címszereplő” kőmajmok őrzik. Dóra Péter *A kék hajú lány* című regényéhez hasonlóan, bár más módon, itt is jelentősége van a főszereplő betegségének, és a fiúk életébe belépő, fantáziálgató lányok mindkét történetben fontos szerepet kapnak: egyik esetben a kék hajú lány az, aki megmentésre vár, a másikban pedig a lány az, aki újrafogalmazza Kornél betegségének jelentését.

Kornél történetében azonban semmi sem csak az, aminek látszik, így a szereplők a hétköznapi valóság és egy fiktív világ között járnak át, és ahogyan a *Narnia Krónikáiban*, úgy *A kőmajmok házában* is **a rideg valóságtól való mentsvár a fantázia világa**: egyikben a kisfiú az édesapja hiánya elől menekül a mesék birodalmába, a másikban pedig a második világháború kényszeríti a szereplőket nehéz körülmények közé. A szereplők mindkét regényben önmagukat is keresik, megismerik a kalandozások során.

Kaland

Ebben a részben nem emelnék ki egyetlen regényt sem, hiszen nagyon hosszú lenne a sor, és jól megférne benne Tom Sawyer, az Egri csillagok Bornemissza Gergelye, Harisnyás Pippi, a Két Lotti és Harry Potter is. **A kaland kihívás és rejtély is, mind a szereplő, mind az olvasó számára, amely mindig valami másról is szól, mint ahogyan az elsőre tűnik**. Mindenki kedve szerint folytathatja a kalandos, fordultatos, krimis történetek sorát, amelyeket olvasott vagy már a képzeletbeli olvasópolcára tett.

Szülők és hiányuk

Kornél édesanyjával kettesben él egy pesti bérlakásban, apját nem ismeri, így számára meghatározó ez a hiány. A gyerek és a szülei viszonya olyan emberi kötelék, amely mindenkit érint, de nem egyformán: Harry Potter csecsemőkorában veszíti el a szüleit, de újra és újra feltűnnek, hogy támogassák a kis varázslót, szeretetükről biztosítsák a nagy kihívások közepette.

A Muter meg a dzsinnek úgy kapcsolódik Kornél történetéhez, hogy Elekes Dóra rövidke könyvében is egyedülálló anya neveli a főszereplőt. Az Elekes Dóra által megrajzolt anya, szemben Kornél törődő édesanyjával, alkoholistá, akit időnként elrabolnak a dzsinnek. **Bár a kamasz kislány szintén a fantázia világával próbálja magyarázni anyja viselkedését, a mesei boldog vég elmarad**: a gonosz dzsin, rájátszva a „gin” szóra (szesz ital), könnyörtelenül újra és újra elrabolja az anyát,

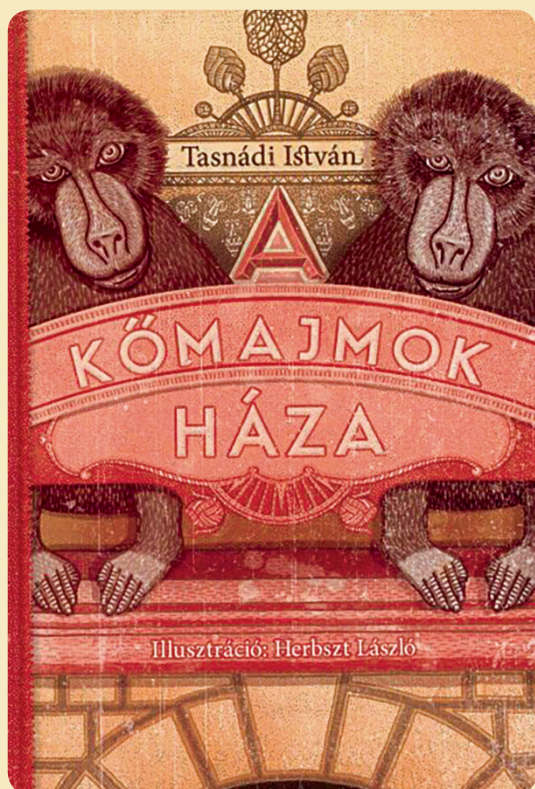

Tasnádi István (Székelyhídi Balázs fotója)

amikor az italhoz fordul, a kislány pedig egyedül marad. A humor és a mesebeli magyarázat marad az egyetlen segítsége.

Az apa hiánya és az alkoholista anya kettőse még borzasztóbb Szabó Borbála *Nincsenapám, seanyám* regényében, ahol az elvált anya szintén alkoholista élet-társával neveli a főszereplőt, akinek édesapja sem segít elviselhetőbbé tenni helyzetét. Bori története mégis

lélegzetvételnél is rést hagy, hiszen macskái, Dezső és Frici (azaz Kosztolányi Dezső és Karinthy Frigyes) **nem hagyják magára a legnehezebb pillanatokban sem, a humor pedig olyan ebben a regényben, hogy muszáj nevetni rajta.**

Megtalált szülő

Zágoni Balázs *Fekete fény* sorozatának első része, *A Gömb* egy jövőben játszódó kalandregény, melyben egy két részre szakított társadalom körvonalazódik: vannak, akik a városban élnek, és vannak, akik a városon kívülre

szorultak. Nem a fantasy műfajt emelném ki közös jellemzőként *A Gömb* és *A kőmajmok háza* között, hanem hogy mindkét főhős fiú számára meghatározó szereplő az apa, aki rövidebb, hosszabb időre eltűnik, majd más-más formában újra megtörténik a találkozás vele.

Múlt és jelen

Nem árulok el végül nagy titkot, hiszen *A kőmajmok* fülszövege is leírja, hogy a tízéves Kornél történetével párhuzamosan a nyolcvanas években élő Gyurival is megismerkedhetnek a regény olvasói. Ő történetesen Kornél apja, aki gyermekkorában fia egyenes ellentéte volt. **Gyuri világa időutazás a mai olvasó számára, aki így beleláthat a nyolcvanas évek hangulatába, hogy milyen volt akkor kamaszok lenni.** Molnár Krisztina *A házicsoki színe* című könyvét szintén ajánlotta már Cimbi, s nem meglepő, hogy szerepel ebben az összehasonlításban: Krisztina meséi, akárcsak Gyuri története, a nyolcvanas évekbe nyúlnak vissza. *A házicsoki színe* a korabeli romániai gyermekkorból idéz fel képeket, s bár a vizuális ábrázoláson keresztül szintén kapcsolódik Tasnádi regényéhez, műfajukban e kettő áll legtávolabb egymástól: **egyikben a fantázia és a sztori a meghatározó, a másikban a valóság és a kép-nyelv viszonya.**

Jakab Villó Hanga

A Szín-téren:
Sandy Skoglund
amerikai művész

A teremtett valóság csodás pillanatai

Sandy felügyelete alatt zajlik a teljes kreatív munkafolyamat, ő a képek egyedüli alkotója. Ötleteit egy hatalmas műteremben dolgozza ki, ahol megtervezi és kivitelezzi a nyomtatott médiából lenyúlt modelljei, figurái mozdulatait. Aztán felállítja kameráját, beállítja a fényeket, és elkészíti a képet, ezzel vet véget az ismétlődő kézimunkának. Minden analóg, anyagból van. Nincs számítógépes effektus. Csak ragasztás, vágás, mintázás, festés, lógatás. Ez a folyamat több hónapig is eltarthat, és nagy erőbedobást igényel mind az alkotó, mind a néző részéről, ha át akarja adni magát a műnek.

„Az alkotói folyamatban a megszállottság és ismétlés állandó és fontos része a munkámnak.”

Szerinte amit csinál, se nem szobrászat, se nem festészet, még csak fotográfia sem. Azt mondják róla az okosok, hogy ösztönművészeti keverék. Azaz Sandy egy olyan profi, intézményesített formai, színhéli előtanulmányokat birtokló művész, aki a 80-as évek elején felbukkanó megrendezett fotográfia (staged photography), a beállított képkészítés nagystílusú művelője. Ő a felfedezője, feltalálója a képen megformálódó történeteknek, amelyek lehetnek dokumentarista, leíró jellegűek, vagy bemutathatnak egy, kivételesen a kamera számára megteremtett helyzetet, reakciót. Ha kapcsolni lehet irányzatokhoz, művészek-

hez őt, hogy közelebb kerüljünk alkotónkhoz és témáihoz, akkor a dadaizmust, szürrealizmust említhetjük, Duchampot és Magritte-ot, ugyebár.

Sandy Quincyben, Massachusetts államban született, képzőművészetet, művészettörténetet tanult Northamptonban 1968-ban, aztán a párizsi Sorbonne-on. Iowában multimédiáról, filmművészetről és grafikai nyomatokról tanult. Nem véletlen a filmszerűség vagy a színházi filiggy műveiben, hisz kacsintgatott a film felé, de végül az állóképnél maradt, mert nem tud, nem akar semmit sem kiengedni a kezéből, azaz nem bízza a véletlenre a munkát, nincs improvizáció, irányítás alatt tartja az alkotói folyamatot, az ő kezében a gyepplő.

Azóta rengeteg megrendezett munkát láttunk, még a Szín-térben is felbukkant hasonló, de ne feledjük, Sandy közel 40 éve foglalkozik munkájával, legfontosabb művelője ennek a kifejezési formának, kitalálja, felépíti színtereit, installációt. És áruba is bocsátja azokat, képei kíséretében. Munkáival érzékeinkre hat,

„Sokszor kérdik tőlem, miért nem számítógéppel hozom létre a tereimet. Azért, mert eltérítené az üzenetet. Tudva, hogy amit látunk, az reális, megváltoztathatja a kép értelmezését.”

„Az alkotás konceptuális megközelítése nem nekem való út... inkább arra törekszem, hogy munkámat a rokonaim is értsék.”

nem az értelmünkre. Erős emóciókat közvetít, felkavar, megmosolyogtat. Az installációk nélkül is élnek a fotók, kellő információt hordoznak.

Festészetet is végzett, hogy aztán New Yorkban dolgozzon. A fotó dokumentációs eszközként volt jelen festészeti munkája mellett, ahol az ismétlődés témája kötötte le figyelmét. A hetvenes évek végén egy sorozat ismétlődő étellemezes csendéletet, beállított képet készített. Fotói, installációi fellelhetőek a világ fontosabb gyűjteményeiben: Pompidou, MoMA, Whitney Museum, Getty, Maison Européenne de la Photographie.

Kell hozzá: ötlet, rá szentelt idő, türelem, kezűgyesség, anyagkészlet, alkotókedv. Tessék csak kipróbálni! Ki tudja, mi sül ki belőle...

Fogadzóként jelezzük, hogy Sandy ilyen kérdéseket tesz fel magának, mielőtt elkezdi dolgozni: milyen tér lesz a helyszín, mit fognak csinálni a figurák és miért, milyen tárgyak lesznek még a képen, milyen anyagból, mit jelent ezek használata?

Vásárnapok a Nagybányai Művésztelep festőinek vásznain

Boromisza Tibor: *Hetivásár az 1910-es években*

Boromisza Tibor: *Vásárosok a Zazarnál (1914)*

Mikola András: *Nagybányai piac (1920-as évek)*

Czóbel Béla: *A piac sarka (1905)*

Apáti Abkarovics Béla: *Marhavásár (a 20. század első fele)*

Vadász Endre: *Hetivásár (1941)*

Udvardy Ignác Ödön: *Nagyvásár Nagybányán (1920-as évek)*

Aba-Novák Vilmos: *Csíkszeredai vásár (1935)*

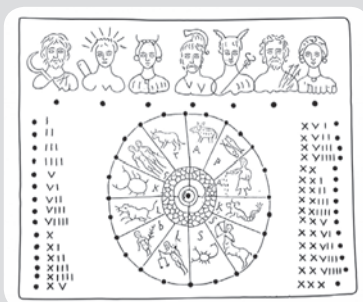
Aba-Novák Vilmos: *Székely vásár (Cserépvásár, 1940)*

Hetek, napok, hiedelmek

Agyagba vésett, a szerencsés és balszerencsés napokat a megfelelő hieroglifákkal feltüntető óegyiptomi naptár töredéke a Kr. e. 2400-as évekből

A napok védőisteneit és a hónapokat jelképező állatövi jegyeket feltüntető római naptár a 4. századból

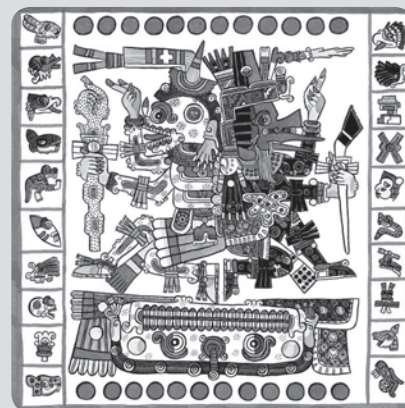
Római istenek napjai

Az idő mérése évezredek óta csillagászati eseményekhez kapcsolódik: az év a Föld Nap körüli keringéséhez, a *hónap* a Hold mozgásához, a *nap* a Föld tengelyforgásához és a csillagok állásának megfigyeléséhez. Az egyetlen önkényesen választott időtartam a *hét*, amely a szabályos időközökben tartott ókori vásároknak köszönhető születését. Az ókori Egyiptomban tíz-, a Római Birodalomban sokáig kilencnapos volt a vásárhét, az utolsó nap a vásár napja. Mezopotámiában a Kr. e. 4. évezredtől a szántó-vető életmód főbb munkáihoz kapcsolódó hónapokat (a szántás, a magvetés, a gabonaaratás stb. hónapjait) kezdetben öt-, később, a Kr. e. 7. század-

tól hétnapos periódusokra (hetekre) tagolták. A napok napnyugta után kezdődtek; eleinte csak a Hold fázisváltásainak megfelelő napoknak volt neve: újhold, első negyed, telihold, illetve utolsó negyed napja, később isteneikről nevezték el őket.

A Krisztus utáni 2. században Róma bölcsei a hétnapos vásárhét bevezetése mellett döntöttek, és az általuk ismert hét bolygóról elnevezett napok védnökei a bolygóknak nevet adó istenek lettek. A napok neve számos újlatin nyelvben (román, francia, olasz, spanyol) ma is emlékeztet a régi latin nevekre (dies Lunae, Martis, Mercuri, Jovis, Veneris, Saturni és Solis), illetve Luna, Mars, Mercurius, Jupiter, Venus, Saturnus és Sol istenekre.

Az ókori és középkori világkép a Föld körül keringő hét „bolygóval” (Nap, Hold, Merkúr, Vénusz, Mars, Jupiter és Szaturnusz), amelyekről a hét napjait elnevezték

A húsznapos azték hónap minden napjának saját védőistene és szent állatokat, növényeket, illetve isteneket ábrázoló jele volt (illusztráció egy középkori kódexben)

Mars, a termékenység és a háború római istene, az újlatin nyelvekben a kedd – marti, mardi, martedì, martes stb. – névadója (Mars egy 1. századi pompeji falfestményen)

Jupiter főisten, a csütörtök (joi, jeudi, jueves stb.), illetve Mercurius, az istenek hírnöke, a szerda (miercuri, mercoledì, miércoles stb.) névadója Dosso Dossi festményén (1523)

Vénusz, a szépség és a szerelem istennője, az újlatin nyelvekben a pénteki nap (vineri, vendredi stb.) névadója galambok vontatta hintóján (miniatúra egy 14. századi francia kéziratban)

Luna, a Hold római istennője, akire a hétfő neve az újlatin és a germán nyelvekben egyaránt emlékeztet (Sebastiano Ricci festménye, 1713)

Saturnus, az idő és a gazdagság római istene – a latin és az angol szombat (dies Saturni, Saturday) névadója – sárkányok vontatta harci szekéréen (Raffaello nyomán, 1516)

A skandináv mitológia hatalmas égi farkasával, Fenrirrel küzdő Tyr (Tiu) isten egy izlandi kéziratban

A villámszóró Thor (Donar) istent leggyakrabban bűvös, a gazdájához mindig visszatérő kalapácsával ábrázolták

Germán és skandináv istenek napjai

A 3-4. századtól a hétnapos hét elfogadottá vált egész Európában és Ázsia nagy részén, csak a napok neve változott. Nyugat- és Észak-Európában a római istenek neveinek többségét germán, illetve skandináv istenségek neveivel helyettesítették, a Hold tiszteletének szentelt hétfő elnevezésekor viszont – az indoeurópai (újlatin) népekhez hasonlóan – a római hagyományt követték. Az angol Monday és a német Montag név a Holdhoz kötődik, akárcsak a Luna holdistennőre emlékeztető román luni, francia lundi vagy olasz lunedì elnevezés.

A germán nyelvekben a kedd – az angol Tuesday, a német Dienstag

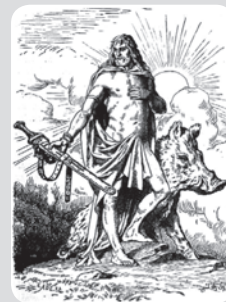
vagy a norvég és dán tirsdag – Tyrnek, a jog, a hadak és a hősi dicsőség skandináv istenének nevét viseli. A szerda – az angol Wednesday, a holland woensdag, a norvég onsdag stb. – névadója a bölcs (leggyakrabban félszeműnek ábrázolt) Odin (Wotan, Wodan) főisten lett, a teremtés, a háború, a vadászat és a költészet istene. A csütörtök – az angol Thursday, a német Donnerstag, a svéd torsdag stb. – nevében a villámosztó Jupitert a mennydörgés és a vihar germán istene, Thor (Donner, Donar) váltotta fel. Freyja (Frigg), az emberi sorsok fonalát fonó szépségistennő, illetve testvére, Freyr, a fény egyik északi istene a germán nyelvek többségében a péntek – az angol Friday, a német Freitag, a svéd és norvég fredag stb. – névadója lett.

Wotan (Odin) – a germán törzsek legfőbb, legbölcsebb istene – hűséges társaival: két farkassal és két hollóval

Frigg (Freyja), a szerelem és a házasság istennője macskák vontatta kocsiján (19. századi metszet)

Az eső és a napfény felett uralkodó Freyr, a skandináv mitológiában a növényzet, a bőség és a béke megszemélyesítője, aranyszörű vadkanjával és bűvös kardjával

A hetedik napon, a megszentelt szombaton megpihenő Teremtő egy 1696-ban kiadott, orosz nyelvű Biblia illusztrációján

Az angol és a német nyelvben a vasárnap (Sunday, Sonntag) – a római hagyományt követve – a Nap napja maradt (a Nap égi szekereén vágató istene egy Kr. e. 6. századi vázaképen)

Az észak-európai nyelvek többségében a szombat neve (a fürdés napja) a középkori hétvégi tisztálkodásra emlékeztet (illusztráció egy 14. századi kéziratban)

A hétfő napjai

A hétnapos hetet a keresztények is elfogadták, mivel az Ószövetségben leírt teremtéstörténet szerint Isten hat nap alatt – vasárnaptól péntekig – teremtette a világot, a hetedik napon pedig megpihent, pihenőnapnak rendelve azt az emberek számára is. A bibliai időkben a hét utolsó napjának tekintett, az Úr által megszentelt szombat dologtöltő nap volt: tilos volt sütni, főzni, varrni, tüzet gyújtani vagy oltani, terhet szállítani, fegyvert fogni, beteg gyógyítani stb.

A szombat nevének eredete a különböző nyelvekben igen változatos. Az újlatin és a szláv nyelvek többségében – a magyarhoz hasonlóan – a pihenőnapot jelentő héber sabbath

szóból származik (sâmbătă, sabato, sobota stb.). A svédek és a norvégok fürdőnapnak vagy medencenapnak (lördag, laurdag), a mongolok „fél jó napnak”, a németek a vasárnap előestéjének (Sonnabend) nevezik.

Az Európában, Oroszországban, Indiában és Ausztráliában a hét utolsó napjának tekintett vasárnapot az újlatin nyelveket beszélők az Úr napjaként (duminică, dimanche stb.), a szláv népek többsége dologtalan napként (niedziela, nedelja), az oroszok a feláldozás napjaként (voszkriszenyje), a mongolok pedig „teljesen jó napként” tartják számon. A magyar nyelvben – amióta Szent István királyunk a hetivásárokat megtartását a szentmisékhez kötötte – a neve a vásár napja, azaz vasárnap lett.

Nagy Konstantin, az első keresztény római császár, aki elrendelte birodalmában a hétnaponként tartott vásárokat és pihenőnapként a vasárnapot (mozaikkép a ravennai San Vitale-templomban)

A Teremtés első két napjának, a világosság és a sötétség szétválasztásának, illetve az égbolt megeremtésének angyalai (Edward Burne-Jones: A teremtés napjai, 1870-es évek)

A harmadik és a negyedik nap, a szárazföld és a növények, illetve az égitestek megeremtésének angyalai (Edward Burne-Jones: A teremtés napjai, 1870-es évek)

Az ötödik és a hatodik nap, a vízi- és égi állatok, illetve a szárazföldi állatok és az ember megeremtésének angyalai (Edward Burne-Jones: A teremtés napjai, 1870-es évek)

Egy legenda szerint a péntek a Templomos Lovagrend vezetői ezen a napon történt kivégzésének köszönheti baljós mivoltát

Vasárnapi hangulat Paul Signac francia pointillista művész festményén (1888)

A hetek napjainak számát az ókortól a hetivásárok között eltelt idő határozta meg (Johann Michael Voltz: *Hetivásár*, 1835)

A hét utolsó napján tartott hetivásárt Magyarországon törvénybe iktató Szent István király az 1360 körül készült Képes Krónika illusztrációján

Megszámozott napjaink és napi babonáink

A kereszténység elterjedése után a napok elnevezésének új hagyománya született. A szlávok, a portugálok, a balti népek és a törökök – magyar őseinkhez hasonlóan – megszába-dultak a pogány istennevektől, sor-számokkal jelölve a napok többségét.

Nyelvünkben a magyar napnevek mellett szláv, illetve héber kölcsönnevek is megjelentek. A hét első napja, a hét feje, a *hétfő* a néphit szerint kiválóan alkalmas a házasságra, a körömvágásra és a tolvajlásra, eseményei pedig az egész hét lefo-lyását megszabják. A *keddet*, azaz a kettedik (második) napot a népha-gyomány a szombathoz hasonlóan dologtiltó napként tartja számon,

elsősorban az asszonyok számára. A hasznos munkák elvégzésére al-kalmas a hét közepét jelentő *szer-da*, és a szerencsésnek, vásárlásra és varrásra igen alkalmasnak tartott *csütörtök* negyediket jelentő neve is szláv eredetű. A balszerencsésnek tartott, ötödiket jelentő *péntek*, Jé-zus keresztre feszítésének és a 18. századig a halálos ítéletek végrehaj-tásának napja volt. Elég annyit tud-nunk róla, hogy a hiedelem szerint a pénteken kezdett munkában vagy az akkor kötött házasságban nincs köszönet, illetve vasárnap sírni fog, aki aznap nevet. A pénteken éhgyo-morra tüsszentőre vagy útnak in-dulóra veszedelem leselkedik, arról már nem is beszélve, hogy a pénte-ken kimosott ruhát viselő személybe könnyen belecsaphat a mennykő.

A vásározóhelyek (piacok) a középkorban a templomok közelében, később a városok főterein alakultak ki (Gyárfás Jenő: *Hetivásár Sepsiszentgyörgy főterén*, 1901)

A középkortól a városok uralkodóktól kapott kiváltsága volt a vásárjog: az országos és a hetivásárok tartásának joga (*baromvásár Sepsiszentgyörgy főterén*, 1908)

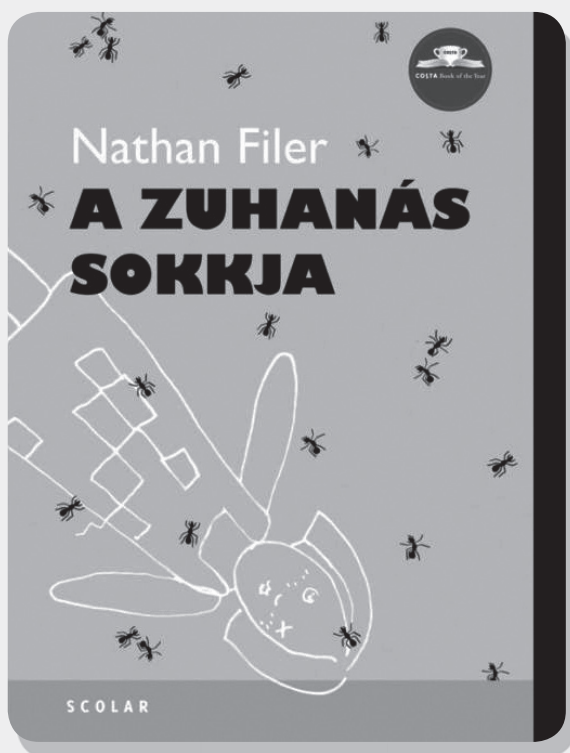
Számos város, köztük Marosvásárhely (a 14–15. században Székelyvásárhely) neve máig emlékeztet középkori vásárváros mivoltá-ra (*hetipiac a város főterén az 1710-es években*)

Könyvek, amelyek az emberi elmébe érnek

Az egyik legmeghatározóbb fiatalkori olvasmányom a *Virágot Algernonnak* (Daniel Keyes) volt, egy srácról szól, aki szellemi fogyatékos, de aztán egy új gyógyszer segítségével zsenivé válik, majd újra leépül. A regény írásmódjában is tükrözi a fiú szellemi képességeit, majd a képességei leépülését és a szörnyű szembesülést saját helyzetével. Gyakran eszembe jut a könyv utolsó mondata, amely magába sűríti az összes érzést, amelyen átvezetett a történet, és mindazt, amit az emberekről tanultam a főhőstől, Charlie Gordontól.

Olyan kortárs ifjúsági könyvek következnek, amelyek a *Virágot Algernonnak* című regényhez hasonlóan az emberi elme rejtett részeiig is elérnek, és új világokat tárnak fel.

NATHAN FILER

A zuhanás sokkja

Scolar Kiadó, Budapest, 2015

Nathan Filer egy 19 éves skizofrén fiú történetét írja meg, aki éppen elmeógyógyintézetben van, az viszont, hogy hogyan és miért került oda, csak fokozatosan derül ki.

A 39 éves angol szerzőnek ez az első regénye, és hiteleségét az alapozza meg, hogy Filer szinte egy évtizeden át elmeógyógyintézetben dolgozott.

A *zuhanás sokkja* Simon és Matthew közös története, akkor is, ha Simon már rég nincsen jelen valójában. Matthew önmagát okolja Down-kóros testvére haláláért, amelyet kisfiúként élt át. A Matthew-t ért trauma, lelkiismeret-furdalást, a szeretett testvér elvesztése és hiánya okozza, hogy lassan „Simon” visszatér, de már csak Matthew elméjébe. A visszatérő „Simon” már nem az az ártatlan kisfiú, akit annyira szeretett Matthew: arra próbálja rávenni, hogy legyen öngyilkos.

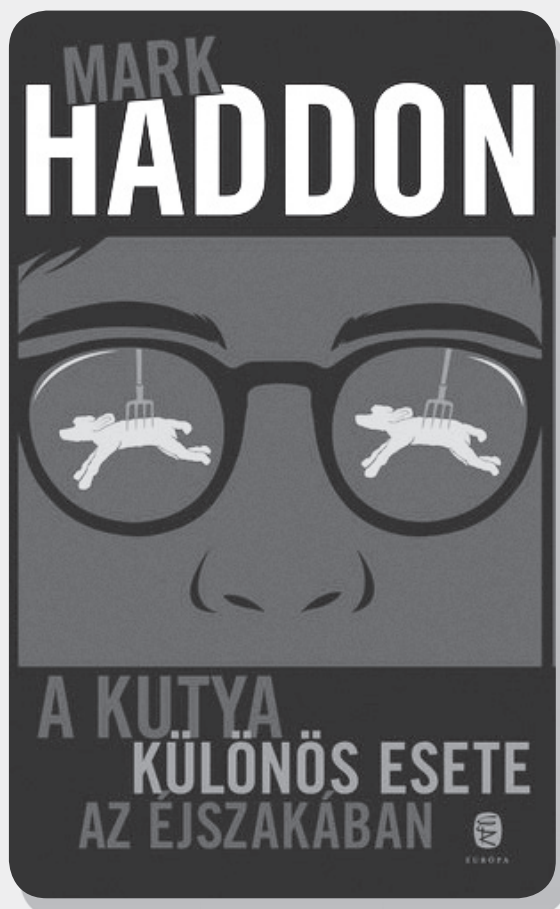
A könyv címe tehát egyszerre utal a zuhanásra, amely Simon halálát okozhatta, illetve arra a sokkra, amely feldolgozhatatlan traumává vált Matthew számára.

A regény, bár nagyon súlyos témát dolgoz fel, nem süllyed olyan szomorú szürkeségbe, amely olvashatatlan-ná tenné: **néha az emberi elme működésének tűpontos feltárása, néha pedig a humor enyhít a kemény témán:** „A halott embereknek is vannak születésnapjaik” – állapítja meg például Matthew.

A könyv vizuális megformálása, tördelése is tükrözi a több szálon futó, időben is ide-oda ugró történetet, Matthew összekuszálódó gondolatait: **a különböző betűtípusok használata, a rajzok és a porgethető kollázs a lapszéleken még inkább szétszalazza a főszereplő elméjének működését.**

„Néha az egész világ olyan, mint az apró betűs rész a reklámok alján:
a mindennapi dolgok, mint egy mosoly vagy egy kézfogás, ellentmondásos
üzenetekkel telnek meg.”

MARK HADDON

A kutya különös esete az éjszakában

Európa Kiadó, Budapest, 2015

A regény címe egy nyomozás történetére utal: ahogy az később kiderül, főszereplőnk egy vasvillával átszúrt, döglötten talált kutya halála körülményeinek felfedezésére vállalkozik. A tizenöt éves Christopher apró és precíz logikai szálon ered az éjszakai rejtély nyomába. Ez a könyv egyik szála, de ennél többről is szó van a történetben.

Christopher úrhajós szeretne lenni, szereti a tudományokat, a mateket, fizikát, a csillagok rendjét, így ideális feladat neki egy bűntény felderítése. Csakhogy a fiú számára hatalmas kihívás is a feladat, hiszen alig ismer valamit saját házuk környékén kívül, és az emberi érzések világa annyira idegen számára, mint sokunknak egy matematikai képlet. Christopher ugyanis autista srác.

„Kiléptem. Apa a folyosón állt. Felemelte a jobb kezét, és szétnyitotta az ujjait, mint egy legyezőt. Felemeltem a bal kezemet, szétnyitottam az ujjaimat, mint egy legyezőt, és összeérintettük az ujjaink hegyét. Azért csináljuk ezt, mert apa

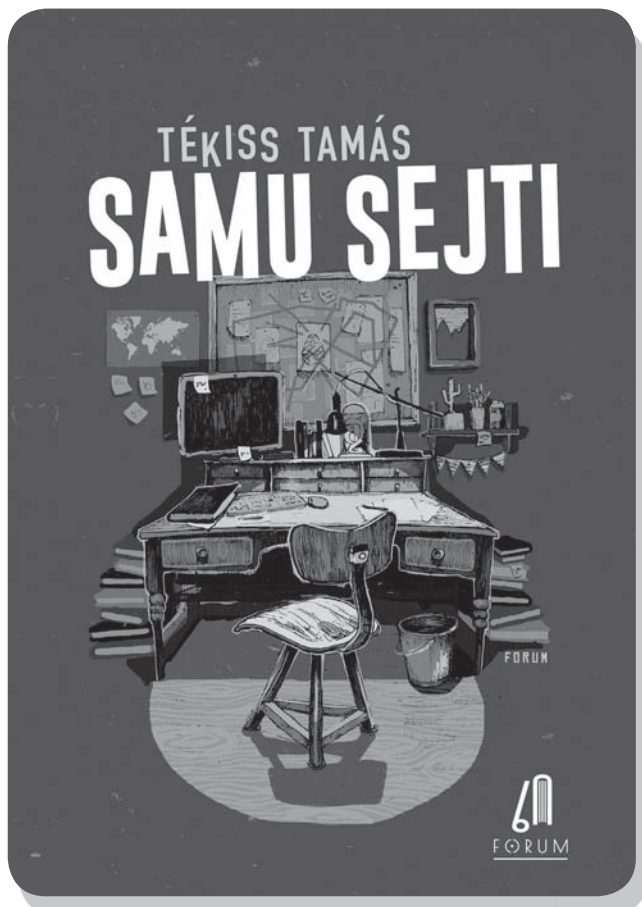
néha szeretne átölelni, de én nem szeretem, ha átölelnek, ezért ezt csináljuk helyette, és ez azt jelenti, hogy apa szeret engem” – olvashatjuk Christopher leírását arról, hogyan köszönnek egymásnak apjával, és miért nem ölelhetik meg egymást. Christopher számára a világ tele van olyan ingerekkel, amelyek kiszámíthatatlanok, olyan érzésekkel, amelyek számára – szemben a számok pontosságával – megfjethetetlenek. Ettől is válik annyira izgalmassá a nyomozása, hiszen olvasóként teljesen új szemszögből láthatjuk a világot, és közben azt is követhetjük, ahogy Christopher saját határait feszegeti.

Története szórakoztató detektív munka és egyben a főhős személyiségének fejlődése, az olvasó pedig könnyedén beleilleszkedik Christopher világába, és végül is a kaland, mint sok más jó regényben, annak felismeréséhez vezet, hogy az emberek különböző módon gondolkodnak.

Kedvenc olvasói visszajelzésem a moly.hu-ról :)

„Mióta befejeztem, kényszeres rendet tartok a polcomon (bögre, szemüvegek, bögre, gyógyszerek, plüssmaci), fejbem térképet készítek a bejárt helyiségekről, és gyanakodva figyelem az embereket a szemem sarkából... Egyszerűen szakasztott ugyanúgy viselkedem, mint eddig. De a regény, az bizony briliáns.”

TÉKISS TAMÁS Samu sejtí

Fórum Kiadó, Újvidék, 2017

De vajon mit sejt és ki az a Samu...?

Nem Samuval, hanem Tékiss Tamás bemutatásával indítok, hiszen ő maga is izgalmas figura, a kortárs ifjúsági irodalom ígéretes alakja. Szerbiában, Magyarokanizsán él, és napjait olyan kihívásokkal tölti, mint a slam poetry, gördeszka, kertészkedés, és közben tanít is. Mindezt, persze, az írás mellett.

A *Samu sejtí*, a 31 éves újvidéki író második könyve nemcsak nyelvezetével szólítja meg fiatal olvasóit, hanem azt a pillanatot is megragadja, amikor a fiatalokban elkezd darabjaira hullani a felnőttek világáról alkotott ideális kép. Tékiss komolyan veszi a fiatalokat, azt, amit a felnőttek világáról gondolnak, és ez főszereplője gondolkodásmódján is látszik. Ezt ragadja meg a könyv fülszövege is:

„Nem azért nem szólok hozzá a politikai eszmecserékhez, mert lövésem sincs róla, hanem mert komplett hülyeségnek tartom az egészet, és nem azért adok elterelő választ, ha a szerelmi életéről kérdeznek, mert szégyenlős vagyok, vagy mert nem tudom szavakba önteni az érzéseimet, hanem azért, mert a felnőttek egyszerűen nem vesznek minket komolyan, és nem tudják megtartani a titkainkat.”

A *Samu sejtí*, ahogyan az Olvasólámpa többi, itt ajánlott könyve is, egy fiatal elme gondolkodásmódját hozza közel az olvasóhoz: Samu ötödikes, de sokkal okosabb, mint kortársai, sőt, sok tekintetben néha a felnőtteknél is. Több szempontból is figyelemre méltó a regény: van benne egy finom próbálkozás a jövőbeli elhelyezéssel 2032-be, van benne nyomozás egy legenda után, van benne családtörténet és egy zseniális csavar is Samuról, amit senki nem sejt, amíg a könyv végéhez nem ér.

Samu nemcsak soha nem ismert nagymamája után indít nyomozást, amelyet lélekvándorlásra alapoz, hanem saját érzéseinek megértése nyomán is elindul. Nem tudnám jobban megragadni Samu, a hihetetlenül értelmes, de autisztikus, töredezett gondolkodású srác személyiségét, mint ahogyan Szekeres Nikoletta összefoglalja az Élet és Irodalomban: „Samu ugyanis korát meghazudtolóan okos, és amint leírva látja az okos szót az értelmező, legszívesebben azonnal törölné is, mert a fiú egyszerre mániás, kötekedő, néha vérlázítóan idegesítő, mégis folyamatosan együttérzésre készítet.”

A MAMA-terv, Samu folyamatos titkos kísérletei, a nyomozás elejtett fogódzói egyre nagyobb betekintést engednek a fiú elméjébe, már-már meg sem kérdőjelezzük, nem túl okos-e ez a fiú, nem lehet-e, hogy minket is beszippant saját világának játékaiba. Hogy egészen pontosan miért szerepel a *Samu sejtí* az emberi elmébe érő könyvek között, azt lehet sejtteni, de csak az tudja meg, aki el is olvassa.

Az idei év győztesei

A januári *Cimborában* már beszámoltam arról, hogy a gólyatöcs lett az év madara, ám a többi kategória győztesével még adós maradtam. Remélhetően mindenki számára kerül egy-két ismerős faj a listájukon. Az utóbbi években szavazás alapján döntik el a nyertes fajokat, ez alól csak az év emlőse, valamint a kétéltűek, hüllők képeznek kivételt. Ezeket ugyanis szakemberek választják ki. Bár a rangsorolás Magyarország területére érvényes, számunkra is érdekes, hiszen több élőlény a jelöltek közül előfordul vidékünkön is, és fontos a rájuk való figyelem – ahogyan fontos a minket körülvevő élővilágra irányuló fokozott odafigyelés, gondoskodás, megőrzés is.

A növények közül a magyar zergevirág mellett a sajmeggy lett a kiválasztott. Az év gombájának a bronzos vargányát választották.

A rovaroknál a három jelölt közül a nálunk is megtalálható, igen mutatós havasi cincér lett az idei év „sztárja”. A gerincesek terén a halaknál a vörösszárnyú keszeg, a kétéltűeknél pedig a titokzatos és számos legendával övezett foltos szalamandra lett az az állat, amelynek népszerűsítésére, ismertetésére idén kiemelt figyelmet fordítanak.

A madaraknál a már említett gólyatöcsre, az emlősöknél pedig erdeink titokzatos macskaféléjére, a hiúzra esett a választás.

A fenti élőlényekről, valamint az előző évi győztesekről is találhattok adatot az interneten. Keressetek rájuk, ismerjétek meg őket, hiszen ezeknek a szavazásoknak, választásoknak ez a legfőbb célja: a népszerűsítés, ismertetés, megóvás.

A szerző felvételei

Cimbi naplója

Szijasztok!

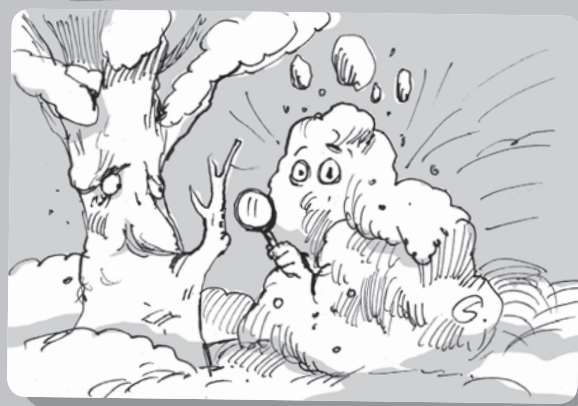
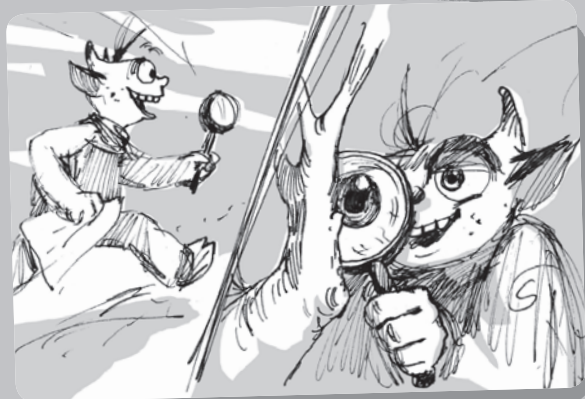
Multkori levelemben montam hogy apucinak a zarcán, órán, fülén lyukak lettek a **dártsztól**. Sakor tett belé fémekeket. Csak az lett a baj, hogy közel ment a hűtőhöz sa hűttömágneseektől az arca **odaragatt**. Mire hazaértünk, lefagyot arcáról a mosoj, alig tuttuk levenni a hűtőről. Egy csomó hűttömágnis is tönkrement, a **pirszingekről** nemis beszélve. Azóta kerüli a konyhát, mind **macskát a forókása**. Vagy mind én a könyvtárat. Mert legutób nagyon megmérgelettem. Kivetem egy könyvet a legendás álatokról, de abba csak ojanokról irt mind a **hurú meg a kvintaped, vagy a bundifult, vagy a parókás pörgencs, de 1 szó sincs a legendás kárpáti rekkencsről, vagy az erdélyi erdőkben élő félelmetes nyehócéről, a titokzatos baobaoról, akiről tata mesélt**. Szok léteznek mett még apuci is fél tölük, pedig apuci semmitöl se fél. Jó, anyucitöl igen, de tölle jobb is félni mind megilyedni. Montam is a könyvtárosnak, hogy a könyvet tegye a szemétre. De aztán jobb ötletem támatt, inkább elvettem, és leaggyuk a pappirgyűjtő versenybe. A zosztályom nagy előnnyel vezet. Aszt montam a zoszi, hogy minden felesleges pappirt vigyünk, aggyuk le, met akkor nyerünk osztálykirándulást s pénzt. Előbbi cseppet se érdekel, de a pénz az nagyon megmozgatott minket. Begyűjtötük előbb a bevásárlóközpontból a szorolapokat, asztán jöttek a **ziccek**. Legjobban azonban a könyvek nyomnak, abbol is főleg a kicsit **megásztatot matek**. Pár kilot sikerült a kisebb osztályokbol is összeszedni. Volt 1-2 ellenáló a kisebbek között, **de levertük őket, mind szobacica a kapucsinót**, s gyül a pappir. A földrajz kabinetből a térképeket nem volt tuljó 5let összeszedni, most haraxik a tanárnő, de első a környezetvédelem! Aszt montam, vegyünk újjat. A régi ojan koptott volt, hogy nem lehetet látni, hol kezdődik Amerika shol végződik a Zóceán, s most vegyünk újjat, hajjoda... Na, asztot csak várja!

Közbe lehet, nem találtatok a fészbukkon. Az lett, hogy mindenkit letöröltem, aki télröl shóról irt. Met én nem szeretem a télt. **A havat eszegetem**, de aszt se nagyon szeretem. Eszem, ha nincs bécsiszelet vagy paradicsomleves vagy **szalmapityóka**, de azért a hó az csak hó. Sakkor mindenki irta, hogy hull a hó s hogy szánkoznak s siznek, s mennek a borddal silyenek, s ez engem dühitt s letöröltem. Végül nem maratt ismerösöm, ezétt most mindenkit visszaveszek. Ez uton is bocss mindenkitöl, akit megsértetem vagy ilyesmi.

A suliba hideg van, ezétt mindenap már **12-kor hazaküdnék**. Nem volt egyszerű bejutni a kazánházba, sátállítani nyári programra, de megérte. Szerencsére a karbantarto nem tudja, hogy a kazánt eszik-e vagy iszák, igyhát csak cirkusz van s hideg. A kazánrol nem, de a pálinkárol tudja, amit a fenti sorban irtam. Remélem, tuttok követni. Kövesetek!

Éjjen a csengő, éjjen a hoszú szünet!

A hóuljárt meteorológus

Csillag István rajzai

Az ókori Hellász legnagyobb hatalmú nője, a delphoi Püthia

Az ókori görög társadalomban a nők ritkán bírtak hatalommal. Számos városállamban kimondottan másodrendű polgároknak számítottak, akik nem vehettek részt a politikában, nem birtokolhattak saját földet és nem örökölhettek vagyont. Habár sok olyan ókori görög nőről tudunk, aki ki tudott törni a társadalom által felállított korlátok közül, a nők nagy többsége igen kevés joggal és lehetőséggel rendelkezett. Volt azonban egy női alak, aki mindig nagy hatalommal bírt egész Hellászban: a delphoi Apollón-szentély messzi földön híres jósnője.

A delphoi orákulumra az egész görög világ odafigyelt, és egyetlen szavával képes volt alakítani a történelem menetét. Michael Scott brit történész szerint a szentély jósnőjének hagyománya több mint 1000 éven át élt. Ezen idő alatt a delphoi Apollón-tempлом volt a vallási élet központja a görögök számára (a világ köldökének is tartották), aminek köszönhetően a város fontos gazdasági és politikai szereppel is bírt. A Földközi-tenger vidékének minden szegletéből tettek meg az utat ide az emberek, hogy útmutatást és tanácsot kérjenek a jósnőtől.

Delphoi és Apollón isten kapcsolata ahhoz a mítoszhoz kötődik, amelyben az isten – aki ikertestvéré-

Az omphalón a delphoi múzeumban
(kép forrása: [Wikimedia Commons](#))

vel, Artemisz istennővel együtt Zeusz főisten és Létó istennő kapcsolatából született – a féltékeny Héra által Létó nyomába küldött óriáskígyót, Püthont nyilával megöli. Apollón győzelmének helyszíne Delphoi volt, ahol a mítosz szerint ekkor még a földanya, Gaia szentélye volt található. Apollón Püthón tetemét a világ köldökét jelző kő, az omphalón alá temette, azonban a rothadó tetem (a „püthón” szó maga is „rothadót” jelent) még sokáig árasztotta a föld alól orrfacsaró bűzét. A szag egy szakadékból tört a felszínre, és adta aztán az azt belélegző jósnő jövőmondó képességét. A gázoktól transzba eső orákulum hidat képzett az istenek és az emberek világa között, és biztosítani tudta a kettő közötti kommunikációt.

A történettudomány mai állása szerint Delphoiban Kr. e. 1400-tól létezett szentély, azonban csupán a Kr. e. 8. századtól volt kizárólag Apollón istené. Scott szerint a jósnőről szóló legkorábbi feljegyzés a Kr. e. 6. századból való, a Homéroszi himnuszok néven ismert hexameteres költeményekből, azonban lehetséges, hogy

Kép forrása: [researchgate.net](#)

Eugène Delacroix: Lükurgosz tanácsot kér Püthiától, 1835-1845
(kép forrása: [Wikimedia Commons](#))

Kép forrása: readingacts.wordpress.com

a hagyomány ennél sokkal régebbi. Az óriáskigyó teméről Püthiának nevezett mindenkori jós mindig nő volt. Eleinte fiatal szűz lányokat jelöltek ki a feladatra, azonban miután egyre több férfi kívánt közelebbi kapcsolatba kerülni velük, a templom papjai a helyi lakosság köréből választottak idősebb nőket a szerepre. A kiválasztott nőnek maga mögött kellett hagynia addigi életét, és teljességgel a szentély és az istenek szolgálatára áldozni magát.

Püthiához egy hónapban egyszer volt lehetőség fordulni, az év kilenc melegebb hónapjának hetedik napján (az ókori görögök szerint a hidegebb hónapokban Apollón a hüperboreaszok földjére vonult vissza, ahol az örök tavaszt élvezte). A jósnő minden alkalom előtt böjtölt, közvetlenül előtte pedig rituális fürdőt vett. Ezután felült a bűzös gázokat árasztó szakadék felett felállított háromlábú székre, egyik kezében egy tál tiszta forrásvízzel, a másikban pedig babérlevelekkel. Utóbbiak nem biztos, hogy az általunk is ismert babérlevelek voltak, lehetséges, hogy a hallucinációt vagy transzba esést elősegítő növény volt a jósnőnél, amelynek leveleit égethette vagy rághatta – az egyik valószínűnek tartott ilyen növény a leander (*Nerium oleander*), avagy babérrózsa, amely az epilepsziás rohamhoz hasonló tünetek előidézésére képes. Az epilepsziát az ókori görögök „a szent betegségnek” tartották, ahogyan azt egy Hippokratésznek tulajdonított orvosi írás is tanúsítja – a hasonló tüneteket annak je-

leként értelmezhetnék, hogy az illető az istenek szavát tolmácsolja.

A földből előtörő édeskés szagú, émelyítő gázok (és talán a nála lévő levelek) hatására transzba eső Püthia gyakran érthetetlen nyelven adta elő jóslatait, amelyeket ilyenkor a közelben tartózkodó „segédei” értelmeztek a jelenlévők számára. A Delphoiban végzett régészeti feltárások valóban találtak a földben repedéseket az ókori templom helye alatt, amelyekből metán, etán és etilén is előtörhetett. Ezek valóban önkívületi állapotot vagy hallucinálást idézhetnek elő a jósnőnél.

Korántsem tisztázott, pontosan mennyi személyes hatalma lehetett a delphoi orákulumnak. Sokak szerint a szentély papjainak közeli felügyelete és irányítása alatt állt, továbbá „segédei” olyan módon „értelmezték” az általa mondottakat, ahogyan ők akarták. Lehetséges azonban a történészek szerint az is, hogy jelentős politikai és társadalmi hatalommal bírt, amellyel nagy befolyást tudott gyakorolni. Tény, hogy évszázadokon át nem született olyan nagy horderejű politikai döntés az ókori görög világban, amelyhez ne kérték volna ki a delphoi Püthia tanácsát. Kétségtelen, hogy a korban nem volt még egy olyan nő Hellászban, akinek a véleménye ennyit nyomott volna a latban a férfiak által dominált társadalomban.

Forrás: Múlt-kor, a történelmi magazin

Erdélyi írók novellái

	Kacsó Sándor novellája	Szomszédos	Ausztria autójele	Seben képződik	Megszégyenítő	Ragadozó-madár	Dönt, a szélein!	Ritka női név	Nehéz tárgyat visz	Kén vegyjele	Pest megyei város lakója	... de Janeiro, brazil város	Félszeg!	Hajót fegyverrel elsüllyeszt	Az energia jele
Kemény Zsigmond novellája															
Lombos növény			Nála lentebbi A nagy varázsló							Énekes madár Amely tárgy					Berde Mária novellája
300 percig taró							Csökkenő szintű Spanyol autójel						Karperec része! Porcióz		
Magas hőemelkedés				Zorro jele Távíró kopogása		Iskola alsó tagozata A sugár jele						Az egyik szülő érzi Üres gyomor			
Doktor, röviden			Jókai személynéve Morajlik				Negyven rabló babája				Paradicsom				
Fűszerező											Háborúval kapcsolatos				
Délutáni buli												Vándornép volt Halasztás			
Mag közepel!		GZ Más lapra másoló									Orr, tréfásan				
Liba mondja			Egyet! Ászokhordó nyílása											Névelő Őszi hónap, röviden	
Az AEÁ tagállama														Középen enne! Ögörög törzs volt	
Idegen férfinév															
Tamási személynéve					Bajot okoz	Patás állat	Nulla		Vuk nevelője	Tanító		... tesz, becsap Van ilyen eső is			
Tönkretevő								Bevásárló-eszköz Szikladarab							Észak-német város
Szén vegyjele		Amper Nagy kártyalap		Köbe, fába vés Oroz			A szemétdomb ura Spion							Bróm vegyjele Búsul	
Számár mondja			Félholt! Zéró fele!			Szabályos görbe része Ígás állat							Karó Éjfélíg		
Vízi sportot űző					Nedv Az átmérő jele			Kozák katonai vezető Origó							Amper röviden
Tamási Áron novellája															

KÓNYA ÉVA

Megfestett vásári jelenetek

Ifj. Pieter Brueghel: Vásári jelenet (16. század)

Pieter Aertsen: Vásári jelenet (1560 körül)

Everett: Hollandiai hetivásár (16. század)

Anton Pieck: Utcai vásár a régi Hollandiában (1971)

Edouard Leon Cortes: Virágpiac a párizsi Madeleine-templom közelében (1955)

Camille Pissarro: Hetivásár Pontoise-ban (1889)

cimborá

Rendeld meg most
a **Cimborát**
a **2018-2019-es tanévre!**

Éves előfizetési díj:

30 lej (3,33 lej / lapszám)

Az előfizetési díjat két részletben is
kifizetheted.

A Cimborá ára nem előfizetőknek:

4 lej / lapszám.

-
- KERESD AZ ISKOLAI TERJESZTŐNÉL •
  - érdeklődj a 0752 062 885-ös telefonszámon •
  - írd a cimboramail@gmail.com címre •

www.cimboranet